

بررسی ۱۱۶ متقاضی تزریق Botulinum Toxin مراجعه کننده به کلینیک های خصوصی شهر تهران

دکتر پرویز طوسی^۱، دکتر بهروز باریک بین^۲، دکتر محمود اربابی^۳، دکتر سیاوش ساعتی^۴

۱-استاد، ۲-استادیار پوست، مرکز تحقیقات پوست، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی؛ ۳-استادیار روانپزشکی، مرکز تحقیقات روانپزشکی و روانشناسی، دانشگاه علوم پزشکی تهران؛ ۴-پزشک عمومی، مرکز تحقیقات پوست، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

زمینه و هدف: توجه به ظاهر به طور روز افزونی مورد توجه قرار می گیرد و مشاهده های متخصصان در مطب های خصوصی حاکی از نارضایتی بیش از پیش مراجعان نسبت به ظاهر فیزیکی خود است. هم زمان برای اعمال زیبایی به منظور بهبود ظاهر فیزیکی تقاضای بالایی پیش روی متخصصان پوست و پلاستیک وجود دارد. فرض بر این است که میزان رضایت شخص از ظاهر و پذیرش محیط اجتماعی فرد در ایجاد انگیزش برای مداخله های زیبایی مؤثر است. مطالعه اخیر با هدف تعیین ویژگی های جمعیت شناسی و میزان رضایت از ظاهر افراد متقاضی تزریق بوتولینوم توکسین صورت گرفته است که به متخصصان پوست مراجعه می کنند.

روش اجرا: ۱۱۶ مراجعه کننده به کلینیک های متخصصان پوست از طریق پرسش نامه مورد بررسی قرار گرفتند.

یافته ها: میزان تحصیلات دانشگاهی و اشتغال خانم های متقاضی بیش از متوسط جامعه است. ۴۹/۱ درصد مراجعان از ظاهر خود ناراضی بودند. ۴۴ درصد سابقه جراحی زیبایی داشتند که با جراحی زیبایی در یکی از بستگان درجه اول، ارتباط معناداری داشت. شیوع گروه سنی ۲۰ تا ۳۵ سال دو برابر گروه سنی مشابه در امریکا است.

نتیجه گیری: آمار بالای گروه سنی پایین مورد توجه است و به نظر می رسد که میزان تحصیلات و پذیرش اجتماعی محیط زندگی فرد بیش از عوامل اقتصادی در ایجاد انگیزش برای مداخله های زیبایی مورد توجه باشد.

واژه های کلیدی: تصویر ذهنی بدن، متخصص پوست، بوتولینوم توکسین تیپ آ

فصلنامه بیماری های پوست تابستان ۱۳۸۶؛ دوره ۱۰(۲): ۱۲۵-۱۲۹

وصول مقاله: ۸۵/۷/۹ پذیرش: ۸۵/۹/۱۲

مقدمه

در تعریف جذابیت ظاهری نقاط مشترک مشخصی وجود دارد (۲). در کنار اشتراک ها، ویژگی های متفاوتی نیز دیده می شود. به طور مثال امریکایی ها در تمایز گذاشتن بین انسان ها، بیش از ژاپنی ها و کشورهای آسیایی و حتی برخی از کشورهای اروپایی با فرهنگ مشابه غربی، به جذابیت ظاهری بها می دهند (۳). وقتی جذابیت ظاهری بر ارزش های شخصی تاثیرگذار می شود، لذت بردن از ظاهری زیبا اهمیت مضاعف پیدا می کند

جذابیت ظاهری در طی قرن ها و در میان فرهنگ های مختلف مورد توجه بوده و همواره ارزشمند شمرده شده است. مدارکی در دست است که نشان می دهد افرادی با جذابیت ظاهری از این امتیاز بهره بردند و در شرایطی در حل برخی از گرفتاری ها، از آن کمک گرفته اند (۱). هرچند مفهوم زیبایی برداشتی شخصی است، اما به نظر می رسد که در اقوام گوناگون،

مؤلف مسوول: دکتر پرویز طوسی - تهران، میدان قدس، بیمارستان شهدای تجریش، مرکز تحقیقات پوست

پست الکترونیک: src@sbmu.ac.ir

روش اجرا

این مطالعه از سوی مرکز تحقیقات پوست دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی و تایید کمیته اخلاق در پژوهش دانشگاه از اسفند ماه ۱۳۸۴ لغایت خرداد ۱۳۸۵ در تهران صورت گرفت. پرسشنامه‌ای حاوی اطلاعات جمعیت‌شناسی (سن، جنس، تاهل، تحصیلات، شغل و درآمد) و هم‌چنین سابقه قبلی جراحی زیبایی، تمایل به جراحی زیبایی در آینده، سابقه جراحی زیبایی در یکی از بستگان درجه اول و رضایت شخص از ظاهر، مورد پرسش قرار گرفت. ۲۰۰ پرسشنامه در اختیار ۱۳ متخصص پوست در نواحی مختلف جغرافیایی/اقتصادی شهر تهران قرار داده شد. تمامی افراد ۱۸ سال به بالای که داوطلب تزریق بوتولینوم توکسین بودند وارد مطالعه شدند و افرادی که به آن‌ها از طرف پزشک پیشنهاد تزریق بوتولینوم توکسین شده بود از بررسی کنار گذاشته شدند. بررسی آماری با استفاده از آزمون تی برای متغیرهای پیوسته (سن و درآمد) و آزمون غیر پارامتریک *Mann-Whitney U* برای متغیرهای رتبه‌ای (تحصیلات، دفعات تزریق) و از آزمون *chi-square* برای متغیرهای دوگانه (جنس، سابقه و تمایل به جراحی و رضایت از ظاهر) استفاده شد و سطح معنی دار اختلاف‌ها روی $P < 0/05$ قرار داده شد.

یافته‌ها

از میان ۲۰۰ پرسشنامه توزیع شده، ۱۲۸ پرسشنامه (۶۴ درصد) در فاصله زمانی مقرر برگردانده شد و علت عمدۀ کامل نشدن تمامی پرسشنامه‌ها، نبود متقاضی کافی در فاصله زمانی مطالعه بود. از ۱۲۸ پرسشنامه ۱۲ مورد به دلیل این که پیشنهاد تزریق بوتولینوم توکسین از جانب پزشک معالج بوده از بررسی کنار گذاشته شدند و ۱۱۶ متقاضی تزریق بوتولینوم توکسین مورد بررسی قرار گرفتند. در میان ۱۱۶ داوطلب تزریق بوتولینوم توکسین، ۱۰۷ نفر (۹۲/۲ درصد) زن و ۹ نفر (۷/۸ درصد) مرد

و توجه ذهنی به تصویر شکل گرفته از بدن افزایش می‌یابد. در ضمن ممکن است این تصور پدید آید که اگر فرهنگی (به طور مثال امریکایی) را برای جذابیت ظاهری ارزش بالاتری قایل است بنابراین مردم متأثر از آن فرهنگ نیز توجه و زمان بیش تری را به فکر کردن درباره بدن شان و تصویر ایده آل ذهنی از آن معطوف می‌دارند. در یک مطالعه، ۱۹ درصد مردان امریکایی و ۲۵ درصد خانم‌های امریکایی به ظاهر خود توجه بیش از حدی نشان می‌دهند (۴). نارضایتی از ظاهر پدیده متداولی است که به ندرت در زندگی شخصی تاثیرگذار خواهد بود اما در فرهنگی که برای جذابیت ظاهری ارزش بالایی قایل است به افزایش تقاضا برای اصلاح و ترمیم آن چه نازیبا خوانده می‌شود منجر خواهد شد. بر اساس آمار انجمن جراحان پلاستیک و زیبایی در امریکا در سال ۲۰۰۵، حدود ۱۱/۵ میلیون مداخله زیبایی (جراحی و غیر جراحی) با هزینه ۱۲/۴ میلیارد دلار در امریکا صورت گرفته است که نسبت به سال ۱۹۹۷ افزایش ۴۴۴ درصدی (۱۱۹ درصد جراحی و ۷۲۶ درصد غیر جراحی) را نشان می‌دهد. شایع ترین مداخله صورت گرفته تزریق بوتاکس با ۳۲۹۴۷۸۲ مورد (۱۶ درصد بیش از سال ۲۰۰۴) است (۵).

در برخی از مطالعه‌ها، از پذیرش اجتماعی عمل جراحی، درجه اعتماد به نفس، سابقه جراحی زیبایی در خانواده و تصاویر ارایه شده از طریق رسانه‌های جمعی بعنوان عوامل موثر در ایجاد انگیزش و تصمیم‌گیری فرد برای جست و جوی چنین اعمالی یاد می‌شود (۶،۷). متأسفانه هرچند آماری از میزان استقبال ایرانیان از جراحی‌های زیبایی در اختیار نیست اما برخورد های روزانه متخصصان پوست در کلینیک‌ها با بیماران، حاکی از روند رو به افزایش استفاده مردم از چنین امکاناتی است. با این پیش فرض که همانند امریکا تزریق بوتاکس محبوب ترین مداخله زیبایی در ایران محسوب می‌شود، تلاش شده تا به ارزیابی مردم شناسانه گروهی از داوطلبان تزریق بوتولینوم توکسین به منظور شناسایی به تر متقاضیان اعمال زیبایی پرداخته شود.

نفر (۵۱/۱۸ درصد) بیش از یک عمل بود. رینوپلاستی (۵۸/۸۳ درصد) شایعترین جراحی صورت گرفته بود. ۷۵ نفر از متقاضیان تزریق بوتولینوم توکسین (۶۴/۷ درصد) به عمل زیبایی در آینده تمایل داشتند. این در حالی است که ۵۴/۷ درصد این افراد قبلاً نیز سابقه جراحی زیبایی داشته اند به طوری که بین تمایل به جراحی در آینده و تجربه قبلی جراحی زیبایی ارتباط معنی دار آماری وجود داشت ($P < 0/002$). اختلاف متوسط درآمد ماهانه افرادی که سابقه جراحی زیبایی داشته یا در آینده نیز تمایل به جراحی داشتند نسبت به گروه مخالف شان از نظر آماری معنی دار نبود. ۵۶/۹ درصد افراد عنوان کردند که سابقه جراحی زیبایی در یکی از خویشاوندان درجه اول آنان وجود دارد. بین سابقه جراحی زیبایی در مراجعان و تجربه جراحی در فامیل درجه یک آنان ارتباط معنا داری وجود داشت ($P < 0/008$). ۷۳/۳ درصد مراجعان تجربه بیش از یک نوبت تزریق داشتند. میانگین سنی این افراد از کسانی که برای اولین بار تزریق بوتولینوم توکسین داشتند بالاتر بود ($P < 0/008$).

بودند. میانگین سنی متقاضیان $40/8 \pm 11/31$ سال (حداقل ۲۲ و حداکثر ۶۴ سال) بود. جدول شماره ۱ مقایسه سنی و جنسی متقاضیان مطالعه حاضر را با بانک اطلاعاتی انجمن جراحان زیبایی امریکا در سال ۲۰۰۵ نشان می دهد.

۷۸ نفر (۶۷/۲ درصد) متاهل، ۳۲ نفر (۲۷/۶ درصد) مجرد، ۳ نفر مطلقه و ۳ نفر نیز بیوه بودند. تمامی متقاضیان مدرک دیپلم به بالا داشتند. جدول شماره ۲ وضعیت تحصیلی، اشتغال و درآمد را در بین متقاضیان تزریق بوتولینوم توکسین و متوسط زنان شهری در ایران نشان می دهد. ۴۹/۱ درصد افراد متقاضی تزریق بوتولینوم توکسین از ظاهر خود احساس رضایت نمی کنند. چاقی ناحیه شکم (۳۱/۵۸ درصد) شایع ترین دلیل نارضایتی از ظاهر محسوب می شد البته نارضایتی های مرتبط با صورت (از قبیل چروک، اسکار آکنه و بینی) در مجموع ۶۶/۲۵ درصد تمام شکایت ها را شامل می شد.

۵۱ نفر از متقاضیان تزریق بوتولینوم توکسین (۴۴ درصد) سابقه انجام عمل جراحی زیبایی داشتند که از این تعداد سابقه ۶

جدول شماره ۱: مقایسه پراکندگی سنی و جنسیت متقاضیان تزریق بوتولینوم توکسین در ۱۱۶ داوطلب ایرانی با بانک اطلاعاتی انجمن جراحی زیبایی امریکا در سال ۲۰۰۵

مرد/زن	زیر ۱۸ سال	۱۹-۳۴ سال	۳۵-۵۰ سال	۵۱-۶۴ سال	بالای ۶۵ سال
۱۱۶ متقاضی ایرانی	صفر	۳۷/۱ درصد	۳۸/۸ درصد	۲۴/۱ درصد	صفر
گزارش ۲۰۰۵ امریکا	۰/۱ درصد	۱۷/۹ درصد	۵۲ درصد	۲۵/۸ درصد	۴/۲ درصد

جدول شماره ۲: مقایسه پراکندگی اشتغال و تحصیلات در میان ۱۱۶ داوطلب تزریق بوتولینوم توکسین و متوسط خانوارهای شهری بر اساس آمار بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

محصل	خانه دار	بی کار	شاغل	تحصیلات دانشگاهی	دیپلم	
۹/۵ درصد	۲۶/۷ درصد	۵/۲ درصد	۵۵/۲ درصد	۶۲/۹ درصد	۳۷/۱ درصد	۱۱۶ متقاضی ایرانی
۲۸/۸ درصد	۴۹/۹ درصد	۲/۴ درصد	۹/۲ درصد	۱۱/۴ درصد	۴۶/۷ درصد	متوسط زنان شهری ایران*

* آمارهای مربوط به اشتغال از گروه زنان شهری اقتباس شده است

بحث

تا جایی که ابزار جست و جوی ما اجازه می داد به نظر می رسد این مطالعه اولین تلاش برای شناسایی متقاضیان بوتولینوم توکسین به عنوان مهم ترین گروه مراجعه کننده برای مداخله های زیبایی در محیط های درماتولوژی باشد. پراکندگی جنسی مشابه آمار های امریکا است ولی نکته نگران کننده شیوع بالای متقاضیان گروه سنی ۲۰ تا ۳۵ سال است که بیش از دو برابر گروه مشابه سنی در امریکا است. از آن جایی که مورد مصرف تایید شده تزریق بوتولینوم توکسین که به منظور برطرف کردن چروک های ناحیه پیشانی است در این گروه سنی چندان برجسته نمی باشد برای بررسی ویژگی های این گروه سنی مطالعه های آتی توصیه می شود.

نکته قابل توجه، میزان تحصیلات بالاتر این گروه از متقاضیان در مقایسه با متوسط وضعیت تحصیلات در نقاط شهری ایران و هم چنین میزان بالاتر اشتغال خانم های متقاضی تزریق بوتولینوم توکسین نسبت به سایر زنان شهری است (۸)، (جدول ۲). برخلاف پیش فرض مجریان طرح، میزان در آمد این گروه با سایر خانوارهای شهری تفاوت معناداری ندارد هر چند متوسط درآمد در گروهی که تحت عمل جراحی زیبایی قرار گرفته اند با کمی اغماض بالاتر از دیگران است. بنابراین شاید عامل اقتصادی در مورد مداخله های تغییر شکل دهنده

(Type Changing) که هزینه بالاتری را شامل می شود بیش از مداخله های نگه دارنده (Restorative) دارای نقش هستند و بنابراین شاید بتوان تحصیلات و اشتغال را عاملی مهمتر از درآمد برای کسب آشنایی بیش تر با روش های موجود و در نتیجه ایجاد انگیزه برای تزریق بوتولینوم توکسین (یا سایر مداخله های زیبایی) دانست. حدود نیمی از متقاضیان از ظاهر خود ناراضی هستند اما بیش از این تعداد (۶۴ درصد) به جراحی زیبایی در آینده فکر می کنند و نیمی از آنان نیز (۵۴/۷ درصد) قبلاً جراحی زیبایی را تجربه کرده اند. مهم ترین عامل در این مطالعه ارتباط بین جراحی در یکی از بستگان درجه اول و انجام جراحی در فرد است. بنابراین مطالعه حاضر نیز، تأکیدی است بر این نکته که پذیرش محیطی جراحی زیبایی (خانواده فرد) در ایجاد انگیزه برای اقدام به آن (چه از ظاهر خود راضی باشیم و چه نباشیم) دخالت دارد. از آن جایی که بیش از نیمی از کسانی که تن به جراحی زیبایی می دهند مجدداً برای جراحی بعدی برنامه ریزی می کنند و با توجه به شیوع نسبتاً بالای Body Dysmorphic Disorder و افسردگی در کلینیک های پوست (۸) به منظور شناسایی این گروه از مراجعان به خصوص در میان متقاضیان مداخله های زیبایی مطالعه ایی توصیه می شود. تعداد کم افراد مورد بررسی، از ویژگی های محدود کننده ی این بررسی است اما با توجه به هماهنگی نتایج با سایر بانک های اطلاعاتی به نظر

کاری دخیل بوده است. مطالعه های بیش تری برای شناسایی شرایط روحی و روانی این گروه از متقاضیان به خصوص از نظر بررسی افسردگی و Body Dysmorphic Disorder توصیه می شود.

تشکر و قدردانی

با سپاس فراوان از تمامی پزشکان و بیمارانی که با صرف وقت و حوصله ما را در اجرای این طرح یاری کردند.

می رسد که می تواند بازتابی از این قشر مراجعه کننده به متخصصان پوست باشد. در مجموع گمان می رود کسی که در ایران متقاضی تزریق بوتولینوم توکسین است خانمی است میان سال، تحصیل کرده و مشغول به کار در خارج از خانه که در آمدی بیش از متوسط جامعه شهری ندارد. احتمالاً یک بار تحت عمل جراحی زیبایی قرار گرفته و کماکان خواستار جراحی مجدد در آینده است. یکی از بستگان نزدیک وی نیز تحت عمل جراحی زیبایی قرار گرفته که احتمالاً در تشویق وی برای چنین

References

- 1-Shaffer DR, Crepaz N, Sun CR. Physical attractiveness stereotyping in cross-cultural perspective: similarities and differences between Americans and Taiwanese. *J Cross-Cultural Psychol* 2000; 31:557-82.
- 2-Strzalko J, Kaszycka KA. Physical attractiveness: interpersonal and intrapersonal variability of assessments. *Soc Biol* 1992; 39:170-76.
- 3-Crystal DS, Watanabe H, Weinfurt K, Wu C. Concepts of human differences: a comparison of American, Japanese, and Chinese children and adolescents. *Dev Psychol* 1998; 34:714-22.
- 4-Harris DL, Carr AT. Prevalence of concern about physical appearance in the general population. *Br J Plast Surg* 2001; 54:223-26.
- 5-The American Society for Aesthetic Plastic Surgery. 2005 Cosmetic Surgery National Data Bank. New York: 2005.
- 6-Sarwer DB, Cash TF, Magee L, et al. Female college students and cosmetic surgery: an investigation of experiences, attitude, and body image. *Plast Reconstr Surg* 2005; 115: 931-38.
- 7-Von Soet T, Kvalam IL, Skolleborg KC, Roald HE. Psychosocial factors predicting the motivation to undergo cosmetic surgery. *Plast Reconstr Surg* 2006; 117: 51-64.
- ۸- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران. نتایج بررسی بودجه خانوار در مناطق شهری ایران سال ۱۳۸۳. تهران: انتشارات بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، اسفند ۱۳۸۴.
- 9-Phillips KA, Dufresne RG, Wilkel CS, Vittorio CC. Rate of body dysmorphic disorder in dermatology patients. *J Am Acad Dermatol* 2000; 42: 436-41.